

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

PaedDr. Darina Výbohová, PhD.

Príprava a realizácia adaptačného vzdelávania na škole, školskom zariadení

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Banská Bystrica
2012

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: PaedDr. Darina Výbohová, PhD.

Kontakt na autora: MPC RP Banská Bystrica, Horná 97, 975 46 Banská Bystrica,
darina.vybohova@mpc-edu.sk

Názov OPS/OSO: Príprava a realizácia adaptačného vzdelávania na škole,
školskom zariadení

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2012

Odborné stanovisko vypracoval: Mgr. Nadežda Kašiarová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov. Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Adaptačné vzdelávanie, kurikulárna transformácia, uvádzajúci pedagogický zamestnanec, koučovanie v školskej praxi, pedagogické pozorovanie, reflektívna výučba.

Anotácia

Jednou z povinných foriem ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov je aj adaptačné vzdelávanie. Za jeho realizáciu je zodpovedný riaditeľ školy, školského zariadenia, s ktorým má pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec uzatvorený pracovný pomer pracovnú zmluvu. Obsah i rozsah adaptačného vzdelávania vypracovaného zamestnávateľom je podľa Smernice č. 19/2009-R z 20. októbra 2009, ktorou sa vydáva Rámcový program adaptačného vzdelávania. Cieľom tohto materiálu je prezentovať postupy, nástroje, učebné aktivity, metódy a podporné materiály pre uvádzajúceho pedagogického zamestnanca použiteľné v procese realizácie adaptačného vzdelávania. Ponúknuté materiály boli použité, reflektované a modifikované vo vzdelávaní začínajúcich učiteľov, ktoré sa realizovalo na MPC v Banskej Bystrici do roku 2009. Prezentovaná odborná pedagogická skúsenosť je doplnená o aktuálne všeobecné záväzné pravidlá, popis vhodných postupov, komentovanú skúsenosť začínajúcich učiteľov a príklady z praxe.

OBSAH

Úvod	5
1 ADAPTAČNÉ VZDELÁVANIE ZAČINAJÚCEHO PEDAGOGICKÉHO ZAMESTNANCA	7
1.1 Legislatívny rámec adaptačného vzdelávania	7
2 UVÁDZAJÚCI PEDAGOGICKÝ ZAMESTNANEC	9
2.1 Aký má byť uvádzajúci pedagogický zamestnanec	9
2.2 Povinnosti a úlohy uvádzajúceho pedagogického zamestnanca	11
2.3 Pozorovanie v rámci adaptačného vzdelávania	13
3 NÁMETY NA UČEBNÉ ČINNOSTI	19
3.1 UČ. 1 Kurikulárna transformácia – trendy	19
3.2 UČ. 2 Vyučovacia klíma triedy	22
3.3 UČ. 3 Pozorovanie skúseného učiteľa	26
3.4 UČ. 4 Rozbor autentických pedagogických situácií s otvoreným koncom	28
3.5 UČ. 5 Motivácia	31
3.6 UČ. 6 Návrh individuálnych vzdelávacích programov	32
Záver	35
Zoznam bibliografických zdrojov.....	36
Zoznam príloh	37

ÚVOD

Pri tvorbe programu kontinuálneho vzdelávania pre uvádzajúcich učiteľov by sme mali v prvom rade vychádzať z odpovede na otázku:

Čo potrebuje začínajúci učiteľ?

*"...možnosť mať čas pre seba, zastaviť sa a porozprávať o tom, čo sa v škole deje. Od začiatku sa to valí ako lavína. Potrebujem počuť názor iných kolegov a vedieť, ako riešia také problémy a situácie v triede, ako mám ja... Potrebujem počuť, čo robím dobre a čo zle."
(z dotazníkov spätnej väzby účastníkov vzdelávania začínajúcich učiteľov.)*

Uvádzajúci učiteľ zohráva kľúčovú úlohu v procese transformácie z kategórie začínajúceho učiteľa a kategórie samostatný učiteľ. Spôsobilosť byť dobrým uvádzajúcim učiteľom by mal nadobudnúť praxou a v rámci kontinuálneho vzdelávania činnosťami a aktivitami, ktoré sú využiteľné pri práci so začínajúcim učiteľom. Uvádzajúci učiteľ by nemal byť mentorom ale koučom pre začínajúceho učiteľa. Nehovoriť mu čo má robiť, ale navodiť situácie, v ktorých si môže teoretické poznatky priradiť k reálnym zážitkom. Sprostredkovať mu svoju skúsenosť a umožniť prerozprávať svoje úvahy, postrehy a pochybnosti v neohrozujúcom kolegiálnom prostredí.

V zmysle uvedeného ponúka odborná pedagogická skúsenosť materiál a námety nie len pre tvorbu adaptačného vzdelávania, ale aj jeho realizáciu. Cieľom tohto materiálu je prezentovať postupy, nástroje, učebné aktivity, metódy a podporné materiály pre uvádzajúceho pedagogického zamestnanca použiteľné v procese realizácie adaptačného vzdelávania. Ponúknuté materiály, učebné texty a k nim sa viažuce úlohy vznikli ako pracovný materiál v rámci realizácie projektu EU spolupráce Grundtvig – učiace sa partnerstvá. „*Aller Anfang ist leicht? - Každý začiatok je ľahký?*“. Vo forme pracovných listov a učebných úloh, boli použité, reflektované a modifikované vo vzdelávaní začínajúcich učiteľov, ktoré sa realizovalo na MPC v Banskej Bystrici do roku 2009. Prezentovaná odborná pedagogická skúsenosť je doplnená o aktuálne všeobecné záväzné pravidlá, popis vhodných postupov, komentovanú skúsenosť začínajúcich učiteľov a príklady z praxe.

Pre vzdelávanie uvádzajúcich učiteľov môžu byť tieto úlohy použité so zámerom sprostredkovať skúsenému učiteľovi pocit v úlohe začínajúceho učiteľa a reflektovať učebné postupy a myšlienkové operácie pri ich riešení.

1. ADAPTAČNÉ VZDELÁVANIE ZAČINAJÚCEHO PEDAGOGICKÉHO ZAMESTNANCA.

Pre ďalší profesijný vývoj nového zamestnanca je prvý pracovný rok oboznámenie sa s pracoviskom, kolegami a podmienkami práce rozhodujúci. Zvládnutie procesu adaptácie je podmienené kvalitou adaptačného programu školy a školského zariadenia, profesionalitou uvádzajúceho pedagogického zamestnanca „uvádzajúceho učiteľa“ a súčinnosťou kolegov. Adaptačný proces je účelovo usmerňovaný proces uvádzania nového pedagogického alebo odborného zamestnanca do práce, v ktorom ide o to, aby nový zamestnanec:

- čo najskôr dosahoval žiaduci výkon,
- nadviazal korektné vzťahy s kolegami aj vedením školy,
- pochopil štýl práce,
- získal pocit spolupatričnosti so školou, školským zariadením.

Začínajúci učiteľ sa prispôsobuje pracovným podmienkam, charakteru a obsahu pracovných činností, riadiacemu systému a organizácii práce. To je **pracovná adaptácia** v konkrétnych podmienkach pedagogickej praxe v špecifických podmienkach školy, školského zariadenia, kde začína svoju profesijnú kariéru. Nemenej dôležitá je **sociálna adaptácia**. Zaradenie začínajúceho učiteľa do medziľudských vzťahov a adaptácia na školskú kultúru: spoločenský styk zamestnancov, spoločné zvyky, obyčaje, oblečenie, materiálne vybavenie a i.

Adaptačné vzdelávanie bude účelné vtedy, ak bude pripravené a realizované tak, že nebude formálne, ale na druhej strane ani zaťažujúce pre pedagogických alebo odborných zamestnancov, ktorí na jeho realizácii participujú. Nemalo by byť ani stresujúce pre nového zamestnanca (Výbohová 2010).

Kvalitu realizácie adaptačného vzdelávania podmieňujú jasné formulácie vstupných informácií, očakávaní, pravidiel, úloh, zodpovedný prístup uvádzajúceho pedagogického zamestnanca a pravidelný monitoring v priebehu realizácie adaptačného vzdelávania zo strany vedenia školy, školského zariadenia.

1.1 Legislatívny rámec adaptačného vzdelávania

Prípravu, priebeh, spôsob ukončovania adaptačného vzdelávania, povinnosti a zodpovednosti pedagogických alebo odborných zamestnancov, ktorí sa na jeho realizácii majú podieľať, legislatívne vymedzujú:

ZÁKON č. 317/2009 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 24. júna 2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“),

VYHLÁŠKA č. 445/2009 Z. z. Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 19. októbra 2009 o kontinuálnom vzdelávaní, kreditoch a atestáciách pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov (ďalej len „vyhláška“),

SMERNICA č. 19/2009-R Ministerstva školstva Slovenskej republiky z 20. októbra 2009, ktorou sa vydáva Rámcový program adaptačného vzdelávania (ďalej len „smernica“).

Plné znenie dokumentov v elektronickej podobe je k dispozícii na stránkach:

www.minedu.sk, www.zakon.sk, alebo www.zbierka.sk.

Adaptačné vzdelávanie sa realizuje pod dohľadom uvádzajúceho pedagogického zamestnanca podľa § 33, ods. 7) zákona alebo uvádzajúceho odborného zamestnanca podľa § 33, ods. 12) zákona podľa programu kontinuálneho vzdelávania, ktorý vo väzbe na rámcový program vydaný Ministerstvom školstva v Smernici č. 19/2009 vypracuje poverený tím zamestnancov školy, školského zariadenia. Podmienky realizácie adaptačného vzdelávania sú podrobne rozpracované v § 36 zákona a v § 5 vyhlášky.

2. UVÁDZAJÚCI PEDAGOGICKÝ ZAMESTNANEC.

Zmyslom úspešného absolvovania dobre pripraveného a realizovaného adaptačného vzdelávania pre začínajúceho učiteľa je skvalitnenie jeho profesijných spôsobilostí a etablovanie na "samostatného učiteľa". Prínos pre školu, školské zariadenie je adaptovanie pedagogického alebo odborného zamestnanca na podmienky školy, osvojenie si hodnôt a kultúry školy, spoznanie pedagogických a metodických postupov kolegov. Dosiachnutie týchto benefitov, kvalita adaptačného vzdelávania je vo veľkej miere podmienená osobnostnou výbavou uvádzajúceho pedagogického alebo odborného zamestnanca.

2.1 Aký má byť uvádzajúci pedagogický zamestnanec.

Prvou základnou podmienkou na vykonávanie činnosti pedagogického špecialistu je splnenie zákonom definovaného kvalifikačného predpokladu na výkon pedagogickej alebo odbornej činnosti a ukončené adaptačné vzdelávanie (§33 od. 3) a od. 11).

Budúci možný uvádzajúci pedagogický zamestnanec by mal dobre poznať skúsenosti a zručnosti, ktoré práca samostatného pedagogického zamestnanca vyžaduje. Mal by mať vysokú úroveň sebadôvery, aby dokázal podporiť a viesť aj začínajúcich kolegov, ktorý sa môžu javiť v niektorých aspektoch lepší ako je on sám. Napríklad začínajúci učiteľ lepšie zvláda aktuálne technológie, vie hrať na hudobný nástroj, ovláda cudzie jazyky a pod. Uvádzajúci pedagogický alebo odborný zamestnanec by mal byť špičkový komunikátor a hlavne poslucháč so schopnosťami dekodovať neverbálnu komunikáciu s vysokou úrovňou emocionálnej inteligencie. Pri výbere špecialistu na realizáciu adaptačného vzdelávania by mal riaditeľ, poprípade poverený vedúci pedagogický alebo odborný zamestnanec, brať do úvahy svoje aktuálne poznanie charakterovo vôľových vlastností a osobnostných charakteristík kolegu, ktorého chce vybrať na pozíciu uvádzajúceho pedagogického alebo odborného zamestnanca. Pre prácu poradcu, tútora, kouča sú dôležité vlastnosti ako (Horská 2009):

- vytrvalosť, dôslednosť a spoľahlivosť
- vyrovnanosť a odolnosť voči stresu
- komunikačné schopnosti a trpezlivosť
- schopnosť počúvať a empatia
- sebareflexia, autoregulácia a sebadôvera
- zodpovednosť a pozitívny prístup
- dobrý časový manažment
- profesijná hrdosť

V súčasnosti je málo pravdepodobné, že v škole, školskom zariadení je pedagogický alebo odborný zamestnanec, ktorý absolvoval vzdelanie obsahovo zamerané na vykonávanie pozície uvádzajúceho pedagogického alebo odborného zamestnanca. Preto jedným z kritérií výberu vhodného kolegu na túto pozíciu je jeho **schopnosť pracovať na svojom profesijnom raste, schopnosť učiť sa**. V priebehu dvoch max. troch rokov by malo byť absolvovanie špecializačného vzdelávania pre uvádzajúcich pedagogických alebo odborných zamestnancov prvou podmienkou pre prácu na tejto pozícii.

Podstatný rozdiel medzi absolventom - začínajúcim pedagogickým alebo odborným zamestnancom a samostatným učiteľom nie je v zvládnutí obsahovej stránky vzdelávacej oblasti, predmetu. Hlavný rozdiel je v zručnostiach riadenia procesov učenia sa, ktoré samostatný pedagogický alebo odborný zamestnanec získava vlastnou praxou, skutočným kontaktom so žiakmi - rodičmi - kolegami.

Táto skutočnosť vymedzuje ďalšie kritérium výberu uvádzajúceho pedagogického alebo

odborného zamestnanca a to **profesijná skúsenosť a schopnosť zdieľať ju** prejavujúca sa:

- zapájaním sa do odborných diskusií v rámci pedagogickej rady školy,
- prezentácia vlastných postrehov a skúseností kolegom a rodičom žiakov,
- ochotou pripraviť otvorené, komentované hodiny ako súčasť práce PK a MZ,
- aktívnou účasťou na konferenciách, seminároch, tvorivých dielňach
- publikovanie príspevkov v odborných časopisoch

V procese realizácie adaptačného vzdelávania sú vedenie školy, uvádzajúci aj začínajúci pedagogický alebo odborný zamestnanec kolegovia - partneri. Pre dobrú spoluprácu je preto potrebné vytvoriť podmienky efektívnej, otvorenej komunikácie a hneď v úvode dohodnúť a sformulovať jasné pravidlá realizácie rôznych foriem v rámci adaptačného vzdelávania.

Potrebné **vedomosti a spôsobilosti** pre uvádzajúceho učiteľa vymedzuje návrh štandardu pre túto pozíciu v troch dimenziách jeho pôsobenia (Pedagogické rozhľady 2009) :

1. Dimenzia: Vzdelávajúci sa začínajúci pedagogický zamestnanec (ďalej PZ)

1.1. identifikovať individuálne vzdelávacie a personálne potreby začínajúcich pedagogických zamestnancov

- 1.1.1. poznať zákonitosti profesijného rozvoja začínajúcich PZ
- 1.1.2. rešpektovať individualitu každého začínajúceho PZ
- 1.1.3. diagnostikovať vyučovací štýl vyučovania začínajúceho PZ

1.2. poznať psychologické a sociálne faktory učenia sa dospelých

- 1.2.1. poznať metódy učenia sa dospelých a využívať metódy učenia sa dospelých
- 1.2.2. akceptovať rôzne spôsoby učenia sa začínajúceho PZ
- 1.2.3. poznať základy personálneho manažmentu (vedenia ľudí)
- 1.2.4. poznať a vedieť aplikovať najnovšie poznatky psychológie a pedagogiky

1.3. vytvárať podporujúce a reflektívne prostredie pre začínajúceho PZ

- 1.3.1. poznať a využívať postupy objektívnej supervízie (poradenstva)
- 1.3.2. poznať a vedieť aplikovať prvky pedagogickej komunikácie riešenia konfliktov a didaktických problémov začínajúceho učiteľa
- 1.3.3. akceptovať sociokultúrne a pracovné odlišnosti PZ a odborných zamestnancov bez predsudkov a stereotypov
- 1.3.4. vedieť vytvoriť sociálne prostredie rozvíjajúce kladný vzťah k profesii

2. Dimenzia: Adaptačný proces

2.1. riadenie adaptačného procesu

- 2.1.1. vedieť plánovať a projektovať adaptačné vzdelávanie
- 2.1.2. vedieť koordinovať proces adaptačného vzdelávania
- 2.1.3. vedieť hodnotiť priebeh a výsledky adaptačného vzdelávania začínajúceho PZ
- 2.1.4. ovládať **techniky edukácie** začínajúceho učiteľa
- 2.1.5. ovládať **techniky facilitácie** začínajúceho učiteľa
- 2.1.6. ovládať **techniky pozorovania** začínajúceho učiteľa
- 2.1.7. vedieť vytvoriť záverečnú správu o priebehu a výsledkoch adaptačného vzdelávania začínajúceho PZ

2.2. schopnosť poskytovať individuálne poradenstvo

- 2.2.1. vedieť pozorovať a vyhodnocovať adaptačný proces
- 2.2.2. ovládať postupy analýzy t.j. rozborov vyučovacích hodín odučených začínajúcim PZ
- 2.2.3. vedieť poskytovať spätnú väzbu začínajúcemu PZ
- 2.2.4. vedieť navrhovať, na základe zisteného stavu, odporúčania začínajúcemu PZ pre edukačný proces žiakov a odporúčania pre adaptačný proces začínajúceho PZ

3. Dimenzia: Sebarozvoj učiteľa

3.1. schopnosť profesijného rastu a sebarozvoj

- 3.1.1. poznať metódy autodiagnostiky
- 3.1.2. vedieť reflektovať, diagnostikovať a hodnotiť vlastnú pedagogickú a odbornú činnosť uvádzajúceho učiteľa
- 3.1.3. vedieť si stanoviť ciele sebarozvoja podľa profesijného štandardu uvádzajúceho učiteľa
- 3.1.4. Mať pozitívny postoj k výkonu špecializovanej pozície uvádzajúceho učiteľa
- 3.2. **schopnosť identifikovať sa s profesijnou rolou a organizáciou**
- 3.2.1. byť profesijným modelom, vzorom pre začínajúceho PZ i pre kolegov v inštitúcii
- 3.2.2. zastávať hodnoty a pedagogické prístupy ideálu učiteľskej profesie

2.2 Povinnosti a úlohy uvádzajúceho pedagogického zamestnanca.

Vymedzenie hlavných činností, zodpovedností, právomocí, povinností, úloh a pracovných podmienok je súčasťou popisu pracovného miesta pedagogického alebo odborného zamestnanca na **pozícii uvádzajúceho pedagogického alebo odborného zamestnanca** v personálnej dokumentácii školy vypracovanej riaditeľom vo väzbe na rámcovo vymedzené povinnosti a zodpovednosti kariérovej pozície uvádzajúci pedagogický alebo odborný zamestnanec (doteraz zaužívané: "Uvádzajúci učiteľ") definovanej zákonom č. 317/2009 ako pozícia "pedagogického alebo odborného zamestnanca špecialistu". Uvádzajúci pedagogický alebo odborný zamestnanec vykonáva špecializované činnosti súčasne s výkonom pedagogickej alebo odbornej činnosti svojho zaradenia podľa príslušnej kategórie, pod kategórie. To znamená, že popri svojej bežnej činnosti vyplývajúcej z jeho vyučovacej povinnosti súbežne podľa § 33 od. 7) a 12):

- **koordinuje** priebeh adaptačného vzdelávania s jednotlivcami a organizačnými zložkami školy, školského zariadenia,
- **zodpovedá za realizáciu** adaptačného vzdelávania v súlade s vypracovaným a schváleným plánom adaptačného vzdelávania, na ktorého príprave sa aktívne podieľal,
- realizuje konkrétne úlohy, ktoré sú pre neho zadefinované v programe adaptačného vzdelávania
- **priebežne monitoruje priebeh** adaptačného vzdelávania na základe ktorého vypracuje záverečnú správu o úrovni osvojenia si profesijných kompetencií samostatného učiteľa,
- je členom trojčlennej skúšobnej komisie pri ukončení adaptačného vzdelávania.

Konkrétne **činnosti a úlohy** uvádzajúceho pedagogického alebo odborného zamestnanca v priebehu realizácie adaptačného vzdelávania vyplývajú zo **cieľov** adaptačného vzdelávania. Úspešné a účinné zrealizované adaptačné vzdelávanie by malo začínajúcemu učiteľovi umožniť to, aby :

1. Poznal registratúrny poriadok školy a vedieť viesť pedagogickú dokumentáciu a dokumentáciu školy.
Oboznámi nového kolegu s potrebnou dokumentáciou, formou inštruktáže. Ktoré podklady a kedy má vytvárať, dopĺňať. Kde sú uložené, kto za ne zodpovedá. Nasleduje samoštúdium a prípadné konzultácie. Monitoruje rešpektovanie pravidiel a podmienok. V prípade potreby upozorní na chyby a navrhuje korekcie.
2. Poznal školský vzdelávací program alebo výchovný program školy.
Poskytne ŠkVP alebo VP na samoštúdium. Poskytuje konzultácie individuálne a v rámci stretnutí pedagogickej rady, MZ alebo PK pri zapracovaní do osobných plánov a programov predmetu začínajúceho pedagogického zamestnanca.
3. Vedel vytvoriť efektívne podmienky edukácie (vyučovacieho procesu).

Pripravuje otvorené, komentované hodiny pre potreby adaptačného vzdelávania. Na základe prvých / následne priebežných / pozorovaní na vyučovaní, rozboru dáva spätnú väzbu a poskytuje odborné konzultácie začínajúcemu kolegovi pri príprave vlastného vyučovania. V rámci odbornej spolupráce v MZ a PK aj pri didaktickej analýze obsahu, formulovaní edukačných cieľov a kritérií hodnotenia ich dosiahnutia žiakmi vo väzbe na výkonový a obsahový štandard, výbere a zostavovaní primeraných učebných úloh a učebných činností žiakov

4. Vedel reflektovať seba samého v role učiteľa v oblasti osobnostných rysov.

Realizuje pedagogické pozorovanie a rozbor. Odporúča odbornú literatúru a nástroje na autodiagnostiku. Konzultuje korekcie pracovných postupov, správania na základe interpretácie autodiagnostických dotazníkov začínajúcim kolegom.

5. Poznal podmienky a postupy efektívnej komunikácie so zákonnými zástupcami a organizáciami, ktoré sa na výchove a vzdelávaní podieľajú.

V súčinnosti s výchovným poradcom pripravuje prípadové štúdie, opisy reálnych pedagogických situácií. Návrhy riešenia začínajúceho kolegu sú predmetom diskusie. Z diskusie vyplývajú návrhy na samoštúdium, seminár popr. odporúčanie vzdelávania, komunikačného tréningu.

6. Vedel spolupracovať pri vypracovaní návrhu individuálnych vzdelávacích programov pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

V tejto časti je uvádzajúci pedagogický zamestnanec koordinátorom konzultácii, inštruktážnych rozhovorov, popr. seminárov s výchovným poradcom, školským psychológom, kolegom špecialistom a aj so špeciálnym pedagógom. Predmetom diskusie sú konkrétne kroky, skúsenosti, podklady v oblasti inkluzívnej edukácie.

Špecifické ciele, ktoré sa týkajú výučby a samotných procesov, sú hlavnými oblasťami pôsobenia uvádzajúceho učiteľa.

- Vedieť posúdiť silné a slabé stránky svojho motivačného pôsobenia a vytvárania podmienok na aktívne učenie sa žiakov a pozitívne správanie na vyučovaní.
- Vedieť projektovať proces učenia sa žiakov vo vyučovaní.
- Vedieť riadiť proces učenia sa žiakov podľa projektu.
- Vedieť vyhodnocovať projekt učenia sa žiakov.
- Poznať faktory, ktoré podmieňujú aktívne učenie, pozitívnu klímu triedy a pozitívne správanie sa žiaka.
- Vedieť využiť konkrétne techniky diagnostiky pre evidovanie a pochopenie informácií o osobnosti dieťaťa alebo žiaka a jeho rozvoji.
- Vedieť reflektovať seba samého v role učiteľa.
- Vedieť využiť konkrétne asertívne techniky správania sa v problémových situáciách v škole.
- Vedieť efektívne komunikovať so zákonnými zástupcami žiakov a organizáciami, ktoré sa na výchove a vzdelávaní podieľajú.
- Vedieť vypracovať návrh individuálnych vzdelávacích programov pre žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami

Uvádzajúci pedagogický zamestnanec priebežne monitoruje a pomáha dopĺňať výstup z adaptačného vzdelávania: *"Portfólio začínajúceho pedagogického zamestnanca"* (pedagogické záznamy). Podľa potreby je možné, pre skvalitnenie práce v niektorej konkrétnej oblasti, odporučiť a zaradiť účasť na vzdelávaní pre začínajúceho učiteľa v niektorej z inštitúcií oprávnených poskytovať kontinuálne vzdelávanie pedagogických alebo odborných zamestnancov škôl a školských zariadení.

2.3 Pozorovanie v rámci adaptačného vzdelávania

Podstatnú časť adaptačného procesu by malo tvoriť priame pozorovanie výučby začínajúcim učiteľom u uvádzajúceho učiteľa (a iných kooperujúcich učiteľov) a pozorovanie uvádzajúceho učiteľa u začínajúceho kolegu. Zmyslom pozorovania je identifikovanie a uvedenie si pozorovaných javov. Ich analýzy a interpretácia významu, ktoré vedú k zhodnoteniu a konštruktívnej spätnej väzbe.

Uvádzajúci učiteľ by mal používať pozorovanie ako nástroj na získanie faktických informácií o aktuálnych spôsobilostiach začínajúceho učiteľa, pripraviť a viesť výučbu, ktorá môže byť neskôr spoločne analyzovaná, aby lepšie pochopil procesy učenia sa, inštruktážne postupy a triedne interakcie. Toto pochopenie pomôže začínajúcemu učiteľovi posunúť jeho pedagogické schopnosti na úroveň samostatného učiteľa.

Aby bol naplnený tento zámer, je potrebné dobre naplánovať proces vzájomného pozorovania a vytvoriť podmienky a priestor v organizácii výučby na škole na túto činnosť. Zároveň je potrebné aby uvádzajúci učiteľ mal dobre rozvinutú **reflexívnu kompetenciu**.

Reflexívna kompetencia sa prejavuje v tom, že učiteľ vie určiť kritéria a indikátory kvality pedagogického konania. Je schopný reflektovať a interpretovať edukačnú realitu na základe jej testovania a pozorovania. To predpokladá, že vie na tento účel zvoliť a použiť vhodné nástroje. Reflexívna kompetencia sa prejavuje v sebaakceptácii bez nadhodnocovania, či podceňovania. Učiteľ vie:

- ✓ **Adekvátne opísať, hodnotiť, usporiadať a zovšeobecniť svoju minulosť skúsenosť a na základe nej optimalizovať priebeh psychosociálnych interakcií**

Reflexívne vyučovanie je také, ktoré sa završuje spätno-väzbovou sebareflexiou a analýzou kvality a účinnosti vyučovacej hodiny, tematického celku, či väčšej organizačnej jednotky, aby sa skvalitnila práca a dosiahli sa lepšie účinky, prípadne aby sa zvýšila úroveň učiteľovej reflexivity a znížila úroveň jeho impulzivitu v jeho štýle alebo koncepcii vyučovania (Petlák 2006).

Sebareflexia - *cielavedomá a systematická*:

zabraňuje stereotypom v práci, umožňuje overovať nové metódy, učí predvídať možné dôsledky pôsobenia, prispieva k neformálnemu a systematickému sebavzdelávaniu, prostriedok sebazdokonaľovania a autoregulácie, umožňuje korektnejšie sebavnímanie, optimalizuje činnosť učiteľa, vedie k modernizácii, racionalizácii a efektívnosti.

Uvádzajúci učiteľ môže použiť pre vstupné pozorovania "všeobecný pozorovací formulár", kde bude zaznamenávať údaje k všetkým oblastiam pozorovania realizovanej výučby. Analýza dát bude dávať celkové pochopenie pozorovanej edukačnej jednotky. Identifikovaním silných a slabých stránok určíme konkrétnejšie ciele ďalšieho pozorovania u začínajúceho učiteľa.

Oblasti pedagogického pozorovania

Kvalita a výsledný efekt naplánovanej vyučovacej jednotky je podmienený podmienkami, v ktorých sa realizuje. Pri plánovaní výučby alebo vyhodnocovaní zrealizovanej výučby berieme do úvahy možnosti a podmienky v konkrétnej triede (miestnosti).

Fyzické podmienky

- Všeobecný popis triedy (veľkosť triedy, osvetlenie, zariadenie a vybavenie triedy technikou, iné špecifické podmienky...): *počet žiakov na danú triedu, podmienky čítania, pri projekcii, písaní, experimentoch*
- Usporiadanie sedenia: *podmienky na skupinovú prácu, prácu vo dvojici, popr.*

individuálnu prácu žiaka

- Zobrazovacie prostriedky a plochy, podnecujúce prostredie: *veľkosť a umiestnenie tabule, projekčnej plochy. Obrazy a informácie na nástenkách, tabuliach, posteroch.*
Napr. vyučovanie občianskej náuky v odbornej učebni fyziky,
- Podmienky pohybu po triede: *podmienky na priestorové, pohybové demonštrácie. Prístup žiakov k tabuli a projekčnej ploche. Flexibilita pri kooperácii na učebných úlohách.*

O tom, ako bude výučba realizovaná, aké činnosti budú žiaci robiť, rozhoduje edukačný koncept konkrétneho učiteľa. Učiteľ pozná obsahový a výkonový štandard svojho predmetu návaznosti a kľúčové miesta. Plánuje postup ako sa k nemu žiak prepracuje. Zvažuje a vyberá učebné stratégie a postupy. Nastavuje mieru autonómnosti a zodpovednosti žiakov pri osvojovaní edukačného obsahu. Vymedzuje:

Formát vyučovacej jednotky

- Ciele a zámery výučby
Vie žiak a aj pozorovateľ identifikovať, čo je zmyslom výučby? Pridržanie sa vymedzeného zámeru a väzba činností na cieľ edukačnej jednotky.
- Inštrukcie a informácie pre žiakov
Oddelenie inštrukcii k organizácii a činnostiam od edukačného obsahu. Jednoznačnosť a zrozumiteľnosť formulácií požiadaviek.
- Spôsob sprostredkovania základného učiva
Aký myšlienkový postup, učebnú stratégiu, učebný štýl učiteľ zvolil (induktívny, deduktívny, analógiu, experimentovanie, tréning a pod....)
- Spôsob osvojovania a nácviku: riadené alebo samostatné osvojovanie (poznatkov, zručností)
Pomer medzi inštrukciami a samostatným rozhodovaním žiakov pri učebných činnostiach.
- Záver, zhrnutie, odkaz a kontinuita v rámci výučby predmetu (oblasti)
Spätná väzba žiakom, reflexia hodiny, hodnotenie, zadanie domácich úloh, odkazy a prepojenie na ďalšie výučbové jednotky

Užitočnosť zvolených postupov ovplyvňuje učiteľ svojim vystupovaním, vstupmi do učebných činností a spôsobom komunikácie.

Sprostredkovanie inštrukcii, informácii a obsahu učiteľom.

- Metóda (prednáška, diskusia, demonštrácie, otázka a odpoveď, dril a memorovanie, rozhovor v malých skupinách, a pod)
Slovný prejav, zrozumiteľnosť, intonácia, tempo a dynamika komunikácie, Aktivizujúce prvky vo výklade a komunikácii so žiakmi
Kladenie a zodpovedanie otázok učiteľom Vyzývanie a podpora žiakov pri formulácii otázok a odpovedí ...
- Čas pre žiaka na prácu so sprostredkovaným obsahom (otázky, odčítanie z tabule, zápis ...) *Odmlky a prestávky – čas na myšlienkové operácie.*
- Prechody a nadväznosť učebných činností.
Celistvosť a plynulosť činností.

Úspešnosť, respektíve neúspešnosť, pri realizovaní naplánovaného postupu výučby podmieňuje klíma triedy, koordinácia potrieb a postupov, pracovná disciplína a v neposlednej rade klíma triedy.

Manažment triedy

- Triedne pravidlá rutinné postupy, činnosti
Poznajú žiaci a rešpektujú vyžadované pravidlá, sú účelne využité rutinné postupy v triede: vytvorenie dvojíc skupín a podskupín, rozdávanie podkladov a pomôcok, a pod.
- Klíma triedy
Navodenie a účelné využitie špecifickej klímy predmetu a emocionálneho faktora podmieneného interpersonálnou interakciou.
- Učiteľove výzvy a napomenutia:
 - *Posilňovanie vhodného správania*
 - *Prevenca nevhodného správania*
 - *Interakcia učiteľ → žiak a žiak → učiteľ.*

Pozorovacie hárky uvádzajúceho učiteľa:

- **Pozorovanie procesov**

Meno:		Trieda/ Predmet:	
Dátum:			
Učebná činnosť : Čo majú žiaci robiť?	Interakcia: Ako to žiaci idú robiť?	Cieľ/ účel: Prečo to majú robiť?	Čas:

- **Pozorovanie riadenia učebných činností.**

Záznam z pozorovania:

Trieda:

Dátum:

V tabuľke označte „✓“

4 = veľmi dobre
neuspokojivé

3 = dobré

2 = primerané

1 = slabé

0 =

Položka	Kritérium	4	3	2	1	0
Štruktúra, organizácia výučby.	Zrejmý začiatok aj koniec jednotlivých činností?					
Interakcia s triedou.	Očný kontakt? Otázky?					
Zrozumiteľnosť prejavu.	Primeraná intenzita hlasu, aktivizujúca intonácia a čistá artikulácia?					

Obsah.	Vecný a odborné korektný? Veku primeraný?					
Učebné činnosti.	Aktivizujúce a tvorivé? Nejaké zaujímavé, inovatívne nápady?					
Využitie vizuálnych pomôcok.	Užitočné: jasné, zmysluplné a zaujímavé?					
Príprava.	Dobrá koordinácia činností? Pripravené materiálne a didaktické pomôcky?					
Suma v škále						
Spolu						
Poznámky a pripomienky uvádzajúceho učiteľa:						

Reflexie vlastnej výučby môže začínajúci učiteľ robiť prostredníctvom formulára

Autoevalvácia:

Rozpomeňte sa na zrealizovanú výučbovú jednotku, prejdite si jej plán prípravy a vyplňte tabuľku.

Meno:	Dátum:	Dĺžka výučby: ročník:	Zameranie výučby:
<u>Bola výučbová jednotka zrealizovaná podľa plánu?</u>			
<u>Pozrite sa na ciele edukačnej jednotky a posúďte do akej miery boli dosiahnuté.</u>			
<u>Aké boli prekážky, ktoré zabránili dosiahnutiu cieľov?</u>			
<u>Naučili sa žiaci niečo nové? Aké dôkazy máte?</u>			
<u>Aká časť bola realizovaná žiakmi? Boli zaujatí, aktivizovaní?</u>			

Bola niektorá časť výučby taká, že by ste ju nabadúce zmenili?

Berúc do úvahy vaše osobné ciele pre výučbu, v akých oblastiach cítite, že ste dosiahli pokrok?

Po tejto skúsenosti, v akých oblastiach máte pocit, že sa musíte zlepšiť – popracovať na sebe?

Komentár uvádzajúceho pedagogického zamestnanca:

Prameň: <http://oerl.sri.com/plans/plans.html>

3. NÁMETY NA UČEBNÉ ČINNOSTI

Podstatou pracovnej adaptácie pedagogického alebo odborného zamestnanca je získanie schopnosti sebareflexie vlastnej výučby a profesionálnej komunikácie pri riešení odbornometodických problémov. Hlavnými aktivitami, v priebehu realizácie adaptačného vzdelávania, ktoré vytvárajú priestor na osvojenie si potrebných spôsobilostí sú odborné konzultácie, rozbor pedagogických situácií, pedagogické pozorovanie a spätná väzba.

3.1 UČ. 1 Kurikulárna transformácia – trendy.

Nasledujúca učebná činnosť slúži na otvorenie diskusie k téme kurikulárnej transformácie, vzdelávacej politiky, vízie a trendov vzdelávania v SR. Využitím stratégie „KWL“ na rozvoj čitateľskej gramotnosti – čítania s porozumením, uplatníme zážitkové učenie. Pri reflexii učebnej činnosti učiteľ zhodnotí užitočnosť tejto metódy, poprípade pomenuje možnosť zaradenie do vlastnej výučby.

KWL (**K**now, **W**ant to learn, **L**earn) – „**V**iem, **CH**cem sa dozvedieť a **N**aučil som sa“ - je skupinová aktivita, ktorá obnovuje doterajšie znalosti učiaceho sa a podporuje aktívne myslenie počas čítania. Pre použitie v priebehu adaptačného vzdelávania je možné upraviť učebnú činnosť na samostatnú prácu s textom a diskusiu s uvádzajúcim učiteľom popr. v rámci PK / MZ.

Zadanie.

Pracujte vo dvojiciach. (Čas 30 min)

Rozdeľte si hárok papiera na tri časti (stĺpce), do ktorých budete zapisovať vaše poznámky (vyplňa pred a počas čítania textu). Nazvite ich: Viem - Chcem sa dozvedieť - Naučil som sa.

Prediskutujte a zapíšte do prvého stĺpca svoje aktuálne poznanie z procesu reformy - kurikulárnej transformácie a aktuálnej vzdelávacej politiky v SR.:

(Úloha s otvorenou štruktúrovanou odpoveďou)

Aký bol zámer reformy?

Ktoré sú základné princípy, východiská?

Čo sú nástroje na jej uskutočnenie?

V ďalšej časti **formulujte otázky**, čo by ste ešte o téme chceli vedieť. V priebehu čítania a po prečítaní **zosumarizujte** nové veci, ktoré ste sa dozvedeli (naučili sa) a **prezentujte**.

Komentár k zadaniu.

Prezentácia s diskusiou je následnou učebnou činnosťou. Zmyslom je prerozprávať si význam nových odborných pojmov (kompetencie, spôsobilosti a pod.), ktoré aktuálne pedagogické dokumenty používajú. Sú bežnou súčasťou komunikácie, ale nie vždy sú použité vo vhodnom kontexte a význame.

Študijný text Pre potreby adaptačného vzdelávania upravený podľa:

http://www2.statpedu.sk/buxus/generate_page.php_page_id=855.html

Školské vzdelávanie a život

Ak chceme v škole vzdelávať pre život, musíme si najprv povedať, čo človek v živote potrebuje, v akých sociálnych rolách vystupuje. Vzdelávanie pre život znamená, že **absolvent školy má byť pripravený na vstup do samostatného života**. Na človeka nazeráme z viacerých pohľadov, napríklad človek je:

- kultúrnym ochrancom zdravia a životného prostredia (*ochranca zdravia a prostredia*);
- tvorivým školákom a celoživotným samoukom (*učiaci sa človek*);

- demokratickým občanom a činorodým vlastencom (*občan a vlastenec*);
- vysokokvalifikovaným odborníkom – profesionálom, výkonným pracovníkom a zodpovedným zamestnancom (*profesionál*);
- chápaným manželom a kultivovaným rodičom (*manžel a rodič*);
- rozvážnym domácim hospodárom, šetrným spotrebiteľom a starostlivým tvorcom domova (*domáci hospodár*);
- racionálnym užívateľom voľného času a kultivátorom vlastných vlôh, potenciálov a záľub (v užívateľ voľného času);
- sám sebou, ale nie sám pre seba („*učiť sa byť*“).

(Podľa: Švec, Š.: *Učiť sa byť a uspieť*, in: *Pedagogická revue*, roč. 54, 2002, č. 1)

Teda pod vzdelávaním pre život rozumieme vzdelávanie vo všetkých oblastiach, vzdelávanie, ktoré umožní jednotlivcovi zaujať dôstojné a zodpovedné miesto v spoločnosti, pričom je potrebné vyhnúť sa akejkoľvek jednostrannosti – naopak je potrebné ukázať široké možnosti a úrovne života.

Prepojenie školského vzdelávania a života však nemá len vyššie naznačený rozmer, t. j. súlad cieľov vzdelávania s tým, čo človeka čaká v živote. Školské vzdelávanie nemá byť ukončenou záležitosťou, ale skôr akýmsi odrazovým mostíkom k celoživotnému vzdelávaniu. Za úspech nášho projektu by sme mohli považovať, keby sa okrídlená veta „Človek sa učí po celý život“ stala pre absolventov nášho kurikula samozrejmom pravdou.

Nutnou podmienkou celoživotného vzdelávania a zdokonaľovania je, aby sa človek už v škole naučil vedome:

- **poznať,**
- **konať,**
- **hodnotiť,**
- **porozumieť si a dorozumievať sa.**

(Podľa: Švec, Š.: *Učiť sa byť a uspieť*, in: *Pedagogická revue*, roč. 54, 2002, č. 1)

Tretou skutočnosťou, na ktorú by sme nemali zabúdať, je prepojenosť školy a života v reálnom čase u konkrétneho žiaka. Znamená to predovšetkým uznanie neformálneho, mimoškolského a záujmového vzdelávania ako plnohodnotnej súčasť učenia sa žiaka. Rovnako to znamená uznanie životnej skúsenosti žiaka ako dôležitého zdroja poznania, ktorý nemá byť oddelený od školských osnov. Škola nemá byť akýmsi paralelným svetom, do ktorého žiaci ráno odchádzajú a z ktorého sa popoludní vracajú do „normálneho“ sveta, v ktorom žijú svoj život.

Vzájomná súvislosť medzi školským vzdelávaním a životom má teda tri hlavné rozmery:

1. Absolvent školského vzdelávania má byť **pripravený** vstúpiť do samostatného života.
2. Absolvent školského vzdelávania má byť **motivovaný** k celoživotnému vzdelávaniu.
3. Školské vzdelávanie má byť súčasťou života človeka – neoddeľovať ho od mimoškolského, neformálneho a záujmového vzdelávania a **pracovať so životnou skúsenosťou žiaka.**

Koncepcia tvorby nového kurikula

Kurikulárna transformácia, nemá byť iba kozmetickou úpravou, ale zásadnou zmenou. Obsah vzdelávania, ktorý prináša dnešné kurikulum, nezodpovedá dostatočne potrebám súčasného človeka. V tabuľke prinášame prehľad najdôležitejších zmien, ktoré chceme kurikulárnou transformáciou dosiahnuť:

	<i>Odkiaľ (súčasný stav)</i>		<i>Kam (náš cieľ)</i>
<i>Nízka efektívnosť podmienená odtrhnutosťou od života</i>	od poznania k rozvoju zručností a schopností encyklopedické vzdelávanie je prioritou posilňuje sa memorovanie (dôraz na reprodukciu informácií) rozvoj nižších kognitívnych funkcií akademické vzdelávanie prevažuje východisko - štruktúra vedných disciplín uzavretie v predmete a vo vednej disciplíne	<i>Vyššia efektívnosť prepojením na reálny život</i>	rozvoj poznania najmä prostredníctvom zručností a schopností výchova a vzdelávanie pre život je prioritou rozvoj tvorivosti, schopnosti riešiť problémy (dôraz na pochopenie) rozvoj vyšších kognitívnych funkcií oddeliť vzdelávanie "pre život" a vzdelávanie pre akademickú kariéru východisko - zručnosti a schopnosti potrebné pre riešenie životných situácií reálne prepájanie predmetov cez problémy sveta okolo nás a života žiakov
<i>Nízka vnútorná motivácia</i>	minimálna možnosť výberu výchovný cieľ je prioritou disciplína navonok je prioritou orientácia na žiadaný výkon orientácia na vyžadovanú zodpovednosť orientácia na vonkajšie hodnotenie a akceptovanie len deklarovaná samostatnosť	<i>Vyššia vnútorná motivácia</i>	podstatné posilnenie výberovosti sebvýchovný cieľ je prioritou proporcia medzi disciplínou dovnútra a navonok proporcia medzi orientáciou na žiadaný a vytýčený výkon proporcia medzi vyžadovanou a vnútorne prijatou zodpovednosťou proporcia medzi vonkajším hodnotením a sebahodnotením skutočne preukázaná samostatnosť
<i>Nízky dôraz na interakciu</i>	živelná, náhodná, formálna, krátkodobá spolupráca dôraz na vzdelávanie (učenie vedomosti) nízky dôraz na rozširovanie identity	<i>Vyšší dôraz na interakciu</i>	konceptná, cielená, dlhodobá, mnohostranná tímová práca proporcia medzi vzdelávaním a výchovou (učenie správania sa k vonkajšiemu svetu) vyšší dôraz na rozširovanie identity (spoločnosť a životné prostredie)
Nové kurikulum vychádza zo štyroch základných princípov:			
<ol style="list-style-type: none"> 1. Žiak ako vzdelávajúci sa subjekt. 2. Vzdelávanie spojené s reálnym životom. 3. Neučiť každého všetko. 4. Dať školám, rodičom a žiakom väčšiu voľnosť 			

3.2 UČ. 2 Vyučovacia klíma triedy

Komentár k zadaniu.

Na klímu školy, triedy či vyučovania vplýva veľa činiteľov. Samotný učiteľ už svojím prístupom k svojim činnostiam veľmi výrazne ovplyvňuje klímu triedy a klímu vyučovania. V pedagogickej a psychologickej literatúre je viacero typológií učiteľov a typológií štýlov výchovy. Príklady, uvedené v študijnom texte, slúžia na dokreslenie, či pripomenutie toho, ako so žiakmi pracujú niektorí učelia. Opis rôznych prístupov použije začínajúci učiteľ ako referenčný rámec na reflektovanie svojho vlastného pôsobenia, identifikovanie svojich silných stránok a aspektov profesionálneho sebarozvoja.

„Učiteľ učí tak, ako ho učili“ to znamená, že aj začínajúci učiteľ pri nastavovaní svojich výučbových postupov a pôsobenia v triede, v začiatkoch vychádza hlavne zo svojej skúsenosti. Kopíruje podľa neho dobré vzory. Alebo naopak snaží sa byť iný, ako učiteľ na ktorého má negatívne spomienky. Na rozdiel od začínajúceho učiteľa, samostatný učiteľ má vedieť vnímať spätnú väzbu od žiakov, uvedomovať si svoje komunikačné a výučbové postupy. Vyhodnocovať ich vo väzbe na zmysluplnosť a užitočnosť výučby a meniť ich, ak je to potrebné.

Poznámka: Označenia jednotlivých typov učiteľa v rámkoch pred čítaním/vytlačením prefarbíme na bielo popri prípade prekryjeme.

Prečítajte si v skupine časť z pracovného textu „Čo ovplyvňuje vyučovaciu klímu“.

Zadanie pre začínajúceho učiteľa je potrebné modifikovať na samostatnú prácu a vyhodnotiť v rozhovore s uvádzajúcim učiteľom. Časť 3.2 pomenovanie vlastných kladov a slabých stránok môže byť konfrontovaná s hodnotením z pozorovania uvádzajúcim učiteľom.

Upraveného pre potreby adaptačného vzdelávania podľa:

(E Petlák: Klíma školy a klíma triedy, IRIS 2006)

1.

Učiteľ – je to typ učiteľa, ktorý uprednostňuje „úradný prístup“ k riešeniu situácie v triede. Dbá na to, čo je predpísané. Výsledky jeho práce nemusia byť zlé, pretože svojím prístupom vedie žiakov k tomu, aby plnili všetko, čo sa od nich žiada. Problémy však môžu nastať vtedy, ak je trieda, v ktorej učiteľ uplatňuje tento úradnícky model, tzv. zlá trieda (odmietanie požiadaviek učiteľa) alebo trieda, ktorá vyžaduje väčšiu angažovanosť učiteľa (nielen plniť požiadavky, ale aj zastať sa triedy, viac komunikovať so žiakmi a pod.)

2.

Učiteľ – ide o typ učiteľa, ktorý je ešte dôslednejší. Pre jeho činnosť je typická kontrola žiakov, „stráženie“ ich činností a pod. Chýba mu citový prístup k žiakom. Žiaci majú z neho strach, čo môže viesť až k záškoláctvu alebo vyvolaniu strachu zo školy.

3.

Učiteľ – pre tento typ učiteľa je typické, že „je žriedlom práva, je sudcom a je aj exekútorom“. Jeho prejavy sú rôzne – od veľkej láskavosti až po tvrdý režim. Žiaci takýto prístup odmietajú, ich reakcie sú potom často neadekvátne, čo môže učiteľa provokovať k priam despotickému správaniu k žiakom a k triede. Je to vlastne „vojna“ medzi učiteľom a žiakmi, ktorá neprináša úžitok ani učiteľovi ani žiakom. Nejde len o učiteľov starších, ale aj mladších, ktorí si nevedia „dať rady so žiakmi“, alebo napodobňujú svojich bývalých učiteľov, prípadne majú potrebu „ovládať žiakov a triedu“.

4.

Učiteľ – rád „ hrá hru o svojej práci“ pred vedením školy, pred rodičmi a verejnosťou. Žiakom a triede sa venuje málo, v jeho práci je málo tvorivého, avšak o to zanietenejšie o svojej práci hovorí. Jeho vplyv na triedu a jej klímu je veľmi malý, prakticky nepozorovateľný. Dbá najmä sám o seba. Zásluhou hrania svojej roly je považovaný za dobrého učiteľa.

5.

– prejavuje sa tak, že mu záleží na žiakoch, na triede, ale iba preto, aby vzbudzoval dobrý dojem. Ak sa objavia problémy alebo nedostatky, považuje to za isté zaskočenie a hľadá vinu vo všetkom, len nie v sebe.

6.

– možno ho charakterizovať slovami „všade bol všetko videl, nepotrebuje od nikoho žiadne rady“. Sám seba vysoko hodnotí, ďalšie vzdelávanie považuje za zbytočné, pretože je presvedčený, že to, čo sám robí, je najlepšie. Žiaci aj rodičia sú spokojní, nevedomujú si, že učiteľ pracuje rutínsky, bez inovácie. Môžu sa objaviť aj problémy, ak učiteľ, presvedčený o svojich schopnostiach, začne s výučbou a výchovou experimentovať, avšak bez poznania nových pedagogických, psychologických a metodických náhľadov.

7.

– svojou prácou, svojím prístupom k žiakom, svojimi ideami a vzťahom k mládeži priťahuje žiakov ako magnet. Je odborníkom vo svojej profesii, vie čo chce, vie zaujať žiakov. Aj keď vyžaduje poslušnosť, rešpektovanie pravidiel a občas sa u neho prejavujú drobné (pre neho typické) chyby a vrtochy, u žiakov je obľúbený. Pôsobí na celú triedu a v rámci nej na každého jedinca.

8.

– ide spravidla o učiteľa, ktorý začína svoju pedagogickú činnosť. Medzi ním a žiakmi je malý vekový rozdiel (SOŠ, G a pod.). Ľahšie chápe mladých ľudí navodzuje priateľské vzťahy a pod. Klíma triedy je najmä z jeho pohľadu prijateľná. Často sa však stáva, že žiaci (trieda) tento priateľský vzťah zneužívajú, požiadavky, ktoré na nich učiteľ kladie, berú ľahkovážne. Pod vplyvom tejto skúsenosti sa z učiteľa priateľa môže v nasledujúcich rokoch stať učiteľ tyran.

9.

– ktorý sprevádza žiakov, ukazuje im cestu, za ktorým idú žiaci. Žiaci počujú od neho veľa slov, veľa vysvetlení, veľa poučení, lenže v rýchлом tempe. Čo-to v ich hlavách zostane, ale celková efektívnosť jeho práce je malá.

10.

– chce za každú cenu dosiahnuť vrchol bez ohľadu na to, či on sám aj skupina, ktorú vedie, sú pripravení na výkon, námahu a nebezpečenstvo. Z času na čas je dobré povzbudiť žiakov (triedu) do náročnejšej činnosti. Náročné úlohy môžu motivovať žiakov, spájajú ich. Avšak takéto prepínanie síl“ nemožno robiť často, pretože neúspech vedie k rezignácii stráca sa motivácia a aj učiteľ stráca svoju pozíciu.

11.

– člen triedy, samozrejme v inej pozícii ako žiak. Dbá na to, aby sa žiaci dobre učili, aby si vzájomne rozumeli. V krízových situáciách života triedy sa stotožňuje s triedou. Ak treba žiaka / žiakov kritizuje, ale vie sa ich aj zastáť.

12.

– záleží mu na žiakoch, pracuje s nimi veľmi zodpovedne. Problémy sa môžu objaviť vtedy, ak sa učiteľ priveľmi štylizuje do úloh a funkcií rodičov.

13.

– je učiteľ vyznačujúci sa optimizmom, obetuje sa pre žiakov, triedu. Je to dobrý učiteľ pre žiakov nižších ročníkov. Žiaci vyšších ročníkov prílišnú zaangažovanosť učiteľa však vnímajú ako istú slabosť.

Poznámka.

Označenia jednotlivých typov učiteľov sú uvedené v poradí, v akom sú v texte. Text v rámečkoch sa zviditeľní - stačí zmeniť farbu písma na čiernu

Učiteľ „úradník“, **Učiteľ „dozorca“**, **Učiteľ „tyran“**, **Učiteľ „predstierajúci prácu“**, **Učiteľ „falošný priateľ“**, **Učiteľ „starý chytrák“**, **Učiteľ „majster odborník“**, **Učiteľ „priateľ“ („kamoš“)**, **Učiteľ „muzeálny sprievodca“**, **Učiteľ „horolezec“**, **Učiteľ „sprievodca skupiny“**, **Učiteľ „rodič“**, **Učiteľ „dobrý ujo/teta“**

U2.1

Navrhните pomenovanie typu učiteľa charakterizovaného v texte.

Vypíšte jednu kladnú a jednu zápornú črtu ku každému z uvedených typov učiteľov.

	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-
	+	-

U2.2

Prečítajte si ďalšiu časť textu a potom **vyberte**, ktoré z 13 opísaných typov učiteľov majú predpoklady na vytvorenie jednotlivých typov klím v triedach, ktoré sú prezentované v texte.

1. Klíma bez ľudskeho profesionalizmu.

Pozornosť učiteľa sa sústreďuje predovšetkým na plnenie a dosiahnutie stanovených výchovno-vzdelávacích cieľov. Od žiakov vyžaduje výsledky, a to aj za cenu ich zvýšenej námahy a odriekania.

2. Klíma interpersonálnej zhody.

V tomto type klímy ide o zhodu medzi učiteľom a žiakmi. Usiluje sa nielen i to, aby si žiaci osvojili učivo, ale aj s učiteľom spolupracovali. Učiteľ cíti istú zodpovednosť za ich budúcnosť, podporuje sebavedomie žiakov. Prvoradým cieľom učiteľa je, aby bola v triede príjemná klíma, ale aj, aby sa deti učili spolužitiu v kolektíve.

3. Klíma inštitucionálneho poriadku.

V tomto type klímy sa „stráca“ žiak. Na prvom mieste je inštitúcia (škola). Tomuto ponímaniu je podriadená práca učiteľa. Dbá sa predovšetkým na to, aby boli splnené požiadavky školy. Vyučovanie učiteľa je strohé, bez spojenia so životom a pod. Dominujú zaužívané metódy práce, tvorivosti žiakov sa nevenuje patričná pozornosť. V tejto klíme žiak nemusí rozumieť učivu, stačí, keď vie odpovedať na otázky, žiaci sa nemusia navzájom mať radi, stačí, keď sa nebijú, nemusia byť spätí so školou, stačí, že neutekajú z vyučovacích hodín. Učiteľ nie je maximalista, radšej často prižmuruje oči, ide mu predovšetkým o pokoj a poriadok.

U2.3

Na základe prečítaného **pomenujte** tri charakteristické klady a tri zápory vášho učiteľského pôsobenia.

+	_____
+	_____
+	_____

Akú klímu vytvárate vy?

Učebná aktivita je navrhnutá na dve 45 min jednotky. Jej dôležitou súčasťou je prezentácia názorov, zdieľanie a prerozprávanie vlastnej skúsenosti. Väčšinou učitelia ilustrujú svoje názory a výstupy osobným zážitkom zo svojho školského obdobia „*ako boli učení*“

3.3 UČ. 3

Pozorovanie skúseného učiteľa

Pre účely adaptačného vzdelávania spracované podľa:

<http://www.studentteaching.org/id19.html>

Pozorovanie skúseného učiteľa pri výučbe je jedným z najlepších spôsobov, ako začínajúci učiteľ môže zdokonaľiť svoje zručnosti. V triede porovnáva teoretické poznatky s praktickou realitou. Vidí ako sú vedecké koncepty pedagogiky a didaktické zásady, ktoré pozná z prípravy na učiteľské povolanie, aplikované vo výučbových postupoch a činnostiach. Pri dobre nastavenom procese adaptácie vedením školy sa jedná o perfektnú príležitosť pozorovať a analyzovať stratégie používané uvádzajúcim učiteľom. Starostlivé pozorovanie a premýšľavá analýza umožňujú položiť základ pre rozvoj účelných výučbových postupov.

Začínajúci učiteľ si musí byť vedomí, že on alebo ona je hosťom v triede u uvádzajúceho učiteľa. Zmyslom návštevy nie je kontrola, či kritika hosťujúceho učiteľa, ale odpozorovanie účelných, účinných stratégií a postupov, ktoré používa. Začínajúcemu učiteľovi môže pozorovanie tiež poslúžiť na identifikovanie potenciálnych problémov, ktoré nastávajú v triede. A možných spôsobov ich riešenia skôr, než sa s nimi stretne vo vlastnej výučbe. Tieto závery môže začínajúci učiteľ použiť na plánovanie svojich budúcich stratégií, začlenenie odpozorovanej techniky do svojho „základného repertoáru“ a príprave prístupov k problémovým situáciám.

Pozorovanie je proces štúdia školských aktivít s cieľom rozpoznať pedagogické stratégie a reakcie študentov. Pozorovateľ získava pohľad na plánovanie, organizáciu, spôsoby prezentácie obsahu, prístup učiteľa, techniky riadenia, správanie a špecifické prejavy žiakov. Spoznávanie procesov triednej organizácie, účinnosti zavedených pravidiel a postupov dá pozorovateľovi obraz o tom, ako triedna klíma vplyva na účelnosť výučbových postupov. Pozorovateľ môže tiež odpozorovať metódy, ktorými sa dá udržať pozornosť žiakov na vzdelávaciu činnosť. Štúdium osobných vlastností uvádzajúceho učiteľa, ktoré pozitívne ovplyvňovali proces výučby a jeho vzťah so žiakmi môžu pomôcť formovať osobný štýl výučby začínajúceho učiteľa.

Starostlivé pozorovanie a kritická analýza sú účinné, ak sú štruktúrované a plánované. Pozorovateľ by sa mal najprv rozhodnúť pre účel a spôsob pozorovania. Ak začínajúci učiteľ už mal možnosť analyzovať svoje učenie (rozbor hodiny s uvádzajúcim učiteľom), môže zamerať pozorovanie na špecifické aspekty, ktoré zlepšia jeho výučbu. Konkretizácia účelu pozorovania ovplyvňuje výber metódy. Je dôležité si uvedomiť, že hodnota dobrého pozorovania spočíva v získaní objektívnych dát o tom, čo sa v triede deje.

Pozorovací hárok pripravuje uvádzajúci učiteľ spolu so začínajúcim učiteľom. Spolu prediskutujú, čo pozorovať a ako zaznamenávať výsledky pozorovania. Je dôležité, aby si aj uvádzajúci učiteľ uvedomoval, že pozorovanie je nástroj na vylepšenie výučbových postupov začínajúceho učiteľa, ale aj jeho vlastných. Spoločné analyzovanie získaných informácií pomôže začínajúcemu učiteľovi kreovať svoj vlastný výučbový štýl a uvádzajúcemu učiteľovi zhodnotiť svoje postupy a inovovať ich.

Komentár k zadaniu.

Učebná činnosť je navrhnutá na 30 - 45 min učebnú jednotku (podľa počtu zúčastnených) v rámci prezenčného vzdelávania. Druhá časť je na neprezenčnú časť – aplikácia vybratej pozorovacej techniky vo vlastnej škole.

Tretia časť - prezentácia záverov z pozorovania a reflektovanie skúsenosti je časovo navrhnutá na ďalších 30 min.

Zadanie:

V texte je uvedených 11 spôsobov štruktúrovaného pozorovania. Po **prečítaní** celého textu **sformulujte otázky** (vo dvojici, skupine) na tie časti, ktoré si potrebujete prerozprávať.

Diskutujte.

Vyberte si jeden z uvedených spôsobov pozorovania. **Navrhните** pozorovací hárok a **zrealizujte** pozorovanie vo svojej škole.

Na stretnutí **prezentujte** priebeh, výsledky a vašu skúsenosť z pozorovania.

1. Zaznamenanie usporiadania učební, organizácie práce a všeobecnej charakteristiky žiakov:

Tento typ pozorovania dáva celkový pohľad na fungovanie výučby v škole a je vhodný na úvod adaptácie pri nastavení na ďalšie štruktúrované pozorovanie vo vybraných triedach. Pozorovateľ použije na pozorovacom hárku štyri stĺpce na zoznam vlastností:

- (a) fyzické usporiadanie tried,
- (b) denné postupy a rutiny,
- (c) rozvrh a presuny, a
- (d) zapojenie žiakov do triednych činností

2 Záznam (Skript) vyučovacej hodiny:

Pozorovateľ robí priebežný záznam všetkého, čo sa deje počas vyučbovej jednotky. Zámerom je zapísať všetko, čo sa deje, bez toho, aby to hodnotil. Potom uvádzajúci učiteľ a pozorovateľ môžu diskutovať a analyzovať zaznamenané skutočnosti, procesy.

3 Zaznamenanie plánu hodiny (Scenár):

Ako pozorovací hárok použije začínajúci učiteľ formát plánu vyučovacej hodiny a doplní predznačené kategórie – ciele, materiály, metódy, postupy, učebné aktivity, hodnotenie, domáce zadania..., aby pochopil, ako bola hodina naplánovaná. .

4 Identifikácia problémov a uplatnených riešení:

Tento typ pozorovania dáva možnosť nahliadnuť do schopností učiteľa riešiť problémy, ktoré vznikajú v triede. Pozorovateľ zaznamenáva problémové situácie a ako učiteľ reagoval na problém, riešil ho. Ako často a akým spôsobom učiteľ "vyvolal" vhodné správanie, aby sa zabránilo problémom. Pozorovateľ môže tiež zaznamenať to, akým spôsobom a ako často učiteľ "oceníl" očakávané prejavy správania.

5. Súpis podnetov a korekcií:

Pozorovateľ zaznamenáva informácie na to, aby porozumel, ako učiteľ vedie žiakov, akú vytvára klímu a riadi pracovnú disciplínu počas výučby. Do dvoch stĺpcov (podnety / podpora - korekcie) pozorovateľ zaznamenáva slová, gestá alebo činnosti použité učiteľom na posilnenie vhodného správania a utlmenie, presmerovanie nevhodného správania.

6 Záznam udalostí vzťahujúcich sa ku konkrétnemu žiakovi:

Ak chcete lepšie porozumieť jedného žiaka, pozorovateľ sa sústreďí iba na tohto študenta. Zaznamenáva všetky udalosti a správanie týkajúce sa pozorovaného žiaka. Potom učiteľ a pozorovateľ môžu diskutovať a analyzovať informácie s cieľom nastaviť postupy a korekcie vedúce k odstráneniu problémov v učení respektíve správaní žiaka.

7. Časová Analýza:

Pozorovateľ sleduje časový interval každej časti výučby, aby preskúmal "tempo" vyučovacej hodiny, a ako sa učiteľ dokáže, udržať štruktúru edukačnej jednotky v pridelenom časovom intervale. Zdokumentuje čas, ktorý učiteľ využije na inštrukcie k hodine, rozdávanie materiálov, preskúmanie dosiahnutej úrovne z predchádzajúcej výučby, sprostredkovanie nového obsahu, učebné činnosti žiakov, zadávanie úloh, spätnú väzbu a korekcie, atď.

8. Pohyb učiteľa a žiakov:

Pozorovací hárok bude obsahovať situačný plán triedy, značky na zaznamenanie polohy, čiary a šípky na zaznamenanie pohybu po triede počas výučby. Poznámkami je možné v grafickom zobrazení zaznamenať rozhovor a činnosť na rôznych miestach v triede. Použitie rôznych farieb pre značenie pohybu učiteľa a žiakov dá lepšiu predstavu o „premávke“ v triede.

9. Pokyny / Reakcie:

Na pozorovacom hároku sú dva stĺpce (pokyny a inštrukcie učiteľa smerom k žiakom - reakcia žiakov na pokyny učiteľa) analýza záznamu môže byť použitá pre zlepšenie v oblasti formulovania a poskytovania jasných, presných a jednoznačných pokynov smerom do triedy.

10. Záznam otázok / odpovedí:

Pozorovateľ zaznamenáva otázky učiteľa do jedného stĺpca a do druhého zodpovedajúce odpovede žiakov. Dáta z tohto pozorovania umožňujú nahliadnuť do výskytu, spôsobu formulovania a kladenia otázok na vyvolanie vyšších úrovní myslenia žiakov.

11. Analýza diskusií:

Pozorovateľ si nájde v triede miesto tak, aby mohol dokumentovať interakcie, ktoré má učiteľ s jednotlivými študentmi pri diskusií. Pri pozorovaní identifikuje, koľko žiakov z triedy sa zapojilo do diskusie. Ak je trieda rozdelená do menších skupín, môže pozorovateľ zaznamenať interakcie v priebehu diskusie v jednej z týchto skupín. Ako pozorovanie môže použiť tabuľku alebo grafické znázornenie prebiehajúcich interakcií šípkami.

Na to, aby bolo možné naozaj poznať a rozpoznať to, čo je vhodné a účelné je potrebné umožniť začínajúcemu učiteľovi čo najviac možností priameho pozorovania. V každodennej praxi školy, to však nie je vždy reálne možné. Preto je dobré v rámci adaptačného vzdelávania vytvoriť priestor pre učebné aktivity pre začínajúceho učiteľa, ktoré mu umožnia aj tzv. sprostredkované alebo nepriame pozorovanie výučby.

3.4 UČ. 4 Rozbor autentických pedagogických situácií s otvoreným koncom.

Námety na učebnú činnosť spracované podľa (Henning 2000)

Komentár k zadaniu.

Zmyslom tejto učebnej aktivity je otvoriť odbornú diskusiu k reálnym situáciám a problémom, ktoré učiteľ rieši v každodennej praxi. V turbulentnom prostredí školy zaujíma stanoviská, hodnotí a rieši situácie a prijíma rozhodnutia, ktoré majú dopad na klímu triedy, disciplínu, jeho vzťah so žiakom a pracovnú motiváciu. Nie je bežnou praxou na školách rozoberať situáciu ak neprerastie rámec triedy: Pre začínajúceho učiteľa je ale dôležité mať možnosť prezentovať svoje postupy zvládania bežných situácií a dostať spätnú väzbu na svoje rozhodnutie.

Zadanie.

Prečítajte si uvedené situácie (všetky alebo výber podľa identifikovaných potrieb z pozorovania výučby začínajúceho učiteľa).

Vyberte z navrhnutých riešení jedno, ktoré považujete za vhodné, a vysvetlite svoju voľbu.

Opíšte stručne nejakú pedagogickú situáciu, ktorú ste na vyučovaní riešili. V možnostiach uveďte svoj uplatnený postup a sformulujte 3 ďalšie možnosti.

Prezentujte v skupine.

Všetky uvedené príklady sú autentické situácie, ktoré opísali účastníci vzdelávania. V možných návrhoch riešenia je vždy zakomponované aj to, ktoré bolo reálne vykonané.

Druhá časť úlohy je dôležitá pre rozvoj **reflexívnej kompetencie** začínajúceho učiteľa. Pri opise situácie si pre seba opätovne prerozpráva svoj zážitok a sformuluje ho do stručného textu (bez emócií). Vecne opíše svoje riešenie. A zaoberá sa alternatívami riešenia pri návrhu ďalších možností.

Nie je podstatné uviesť, ktorá z možností je tá, ktorú učiteľ vykonal. Pri prezentácii a následnej diskusii (v skupine, s uvádzajúcim učiteľom) o návrhoch zaznejú nezaťažené názory, spätné väzby popr. alternatívne riešenia kolegov.

Príklady učebných činností môžu byť priebežne doplňované o aktuálne situácie z konkrétnej školy.

1. Trieda, kde učíte je slabá v čítaní. Nemáte čas aby si čítali učebný text .
 - A. Napíšete, premietnete hotové poznámky na tabuľu
 - B. Nadiktujete im kľúčové slová – poznámky.
 - C. Obetujete čas na skúšanie a budete pracovať s textom
 - D. Zadáte „spoznámkovanie“ učiva na domácu úlohu.

2. Vysvetľujete učivo a žiačka naschvál, nahlas grgá. Chce byť centrom pozornosti a aby sa ostatní smiali.
 - A. Poviem, že prasce patria do chlieva
 - B. Nebudem si to všímať, veď ju to prestane baviť
 - C. Spýtam sa jej, či je jej zle. Navrhнем zavolať rodičov - aby ju odviekli na vyšetrenie.
 - D. Pošlem ju na WC. Počas jej neprítomnosti vysvetlím triede, že si škodia, keď na to reagujú. Nech sa pokúsia nevšímať si to.

3. V triede, kde učíte už viac rokov, sa učiteľ spýta ako sa im páči nový predmet a nová p. učiteľka. Odpoveď jednej žiačky „ Predmet je celkom fajn. Učiteľka je zlá!“
 - A. Vyzve ju, aby bližšie vysvetlila, čo myslí pod pojmom „zlá“
 - B. Vyhreší ju, že tak sa žiak nemá čo vyjadrovať o učiteľoch.
 - C. Na pohovore u zástupcu jej pohrozí, že za také reči môže mať dvojku so správania.
 - D. Nebude na to vôbec reagovať.

4. Vysvetľujete učivo a žiaci sa medzi sebou nahlas bavia.
 - A. Budete ich opakovane a menovite upozorňovať.
 - B. Prerušíte výklad a dáte sa im to doučiť doma.
 - C. Zadáte im učebné úlohy na diskusiu vo dvojiciach, aby sa rozprávali k veci.
 - D. Trom najčastejšie napomínaným zapíšete poznámky.

5. Cez prestávku sa zistilo, že niekto výkalmi zašpinil steny na chlapčenskom WC. Aj z triedy, kde ste učili bol cez inkriminovanú hodinu na WC jeden žiak. Vy a trieda máte podozrenie, ale nie dôkaz, že to bol on:
- A. Obviníte ho na základe podozrenia Vášho a žiakov.
 - B. Ide o škodu nad 1000 SK, zavoláte políciu a zahájite vyšetrovanie.
 - C. Oznámate rodičom, že všetci chlapci sa poskladajú a dáte WC vymaľovať
 - D. Zavediete povinnosť zapisovať sa na WC a kľúč u vrátnika.
6. V triede je integrovaný (s nejakou špec. potrebou - poruchou) žiak. Pri písomných prácach ho máte známkovať o stupeň lepšou známku, ako ostatných žiakov.
- A. Poviete triede, prečo je inak známkovaný.
 - B. Budete ho skúšať len ústne po dohode a individuálne.
 - C. Pri „veľkých“ písomkách mu pripravíte alternatívne úlohy, ktoré zohľadnia jeho hendikep.
 - D. Požiadate rodičov aby im to vysvetlili.
7. V „slabšej“ triede dáte pred písomkou polopatistické príklady a texty na DÚ. A písomka na nasledujúcej hodine aj tak dopadne katastrofálne.
- A. Už im nabudúce nič nebudete chystať. Aj tak to nemá zmysel.
 - B. V priebehu osvojovania budete zaraďovať iné úlohy.
 - C. Zmapujete si učebné štýly v triede.
 - D. Necháte ich za trest „po škole“
8. Žiak od začiatku hodiny sedí na parapete na okne. Z lúpačky, ktorú je, rozhadzuje po triede omrvinky a vulgárne nadáva.
- A. Zavoláte riaditeľa a výchovného poradcu.
 - B. Snažíte sa ho prehovoriť, aby zišiel z okna a prestal nadávať.
 - C. Nevšímajte si ho a pokračujete so žiakmi, ako by tam nebol
 - D. Navrhnete takú činnosť o ktorej si myslíte že ho odpúta od toho, čo robí.
9. Žiaci si nerobia domáce úlohy, ktoré im zadávajúte.
- A. Zakaždým dostanú poznámku.
 - B. Najbližšia písomka – test bude celý z domácich úloh.
 - C. Nastavíte vyučovanie tak, aby ste nedávali domáce úlohy.
 - D. Žiak, ktorý bude mať domácu úlohu vždy dostane jednotku.
10. Nové učivo ste vysvetlili, žiaci na konci hodiny nemali ani po výzve žiadne otázky. Na nasledujúcu hodinu pripravíte test. Viacerí sa ale prišli ospravedlniť, že nerozumeli učivu a preto nie sú pripravení na hodinu.
- A. Mali šancu sa opýtať. Preto ich neospravedlníte musia písať test.
 - B. Riešite pripravený test, ale ako učebnú úlohu.
 - C. Vysvetlíte učivo ešte raz a test dáte na ďalšiu hodinu.
 - D. Žiakom zapíšete poznámku a nemusia písať s ostatnými.

Komentár k zadaniu.

Pojem motivácia je často skloňovaný v učiteľských kruhoch v spojení s nespokojnosťou s výsledkami, disciplínou a aktivitou žiakov na vyučovaní. Nasledujúca učebná činnosť v rámci vzdelávania učiteľov bola zameraná na očistenie pojmu "motivácia". Ujasnenie si rozdielov medzi vonkajšou a vnútornou motiváciou. **Uplatnením myšlienkového postupu analógie učitelia sa dospejú k formulácii podmienok vnútornej motivácie v kontexte výučby.** V procese adaptácie môže uvádzajúci učiteľ použiť text aj na diskusiu o vlastnej pracovnej motivácii začínajúceho učiteľa.

Zadanie.

Prečítajte si (individuálne) text a **podčiarknite** si v ňom odpovede na otázky:

- Aké dva typy motivácie autor rozlišuje?
- Ako autor definuje rozdiel medzi nimi?
- Aké faktory ovplyvňujúce motiváciu sú pomenované v texte?

V skupine **prediskutujte odpovede** na poslednú otázku zadania

- Je analógia medzi uvedeným príkladom v texte a školskými situáciami?

Zvážte, či vidíte v texte analógiu so školou *áno / ak nie*. **Opíšte** pedagogickú situáciu, ktorá ilustruje vaše tvrdenie **prezentujte** kolegom opisom.

- Na základe uvedených faktorov vplyvujúcich na vnútornú motiváciu zamestnanca analogicky formulujte aspoň tri podmienky podmieňujúce „vnútornú motiváciu učiť sa“

Text upravený podľa článku Pracovná motivácia PhDr. Kvietok, A dostupné na:

<http://www.cassovia.sk/korzar/archiv/clanok.php3?sub=15.8.2003/19177VI>

Pod motiváciou všeobecne rozumieme odpoveď na otázku - prečo? V našom prípade prečo jeden človek považuje istú prácu za "dobrú", kým iný považuje tú istú prácu za "zlú".

Vezmime si napr. zber a odvoz odpadkov. Pre jedného je to dobrá práca, pretože je dobre platený, dáva možnosť typickej práce vonku, vyvoláva medzi spolupracovníkmi pocity spolupatričnosti a nie je intelektuálne náročná. Inému človeku môže odvoz odpadkov pripadať ako tá najhoršia práca, pretože sa mu odpadky hnusia, pracovná doba je nevyhovujúca a nevidí v práci ani intelektuálnu stimuláciu ani existenčný zmysel.

Ak chceme porozumieť pracovnej motivácii, musíme si uvedomiť rozdiel medzi dvoma jej typmi: vonkajšou a vnútornou motiváciou. Vonkajšia motivácia spočíva v systéme sľúbených odmien a hroziacich trestov. Vnútorná motivácia je výsledkom atmosféry, ktorá pozostáva zo štyroch prvkov: z osobných vlastností zamestnanca, z charakteru práce, z vlastností vedúceho a z podnikovej filozofie.

Vezmime si napr. schopnosti človeka. Ak sú schopnosti človeka podstatne vyššie alebo nižšie, než aké vyžaduje náplň jeho práce, vo väčšine prípadov to pôsobí z hľadiska motivácie negatívne. Ak pracovná náplň v primeranej miere uspokojuje potreby človeka, bude vnútorná motivácia rásť a silnieť. Ak sú potreby človeka neustále potlačované, môže sa stať, že sa motivácia vôbec neobjaví a práca sa zmení na miesto, kam chodí s vynaložením čo najmenšieho úsilia zarobiť čo najviac peňazí. Z uvedeného je vidieť, že ak sú schopnosti určitého človeka (inteligencia, tvorivé schopnosti, energickosť, vyzretosť) v primeranom súlade s požiadavkami vykonávanej práce, bude táto skutočnosť pôsobiť ako motivačný faktor.

Túto zásadu by mali mať zamestnávateľia neustále na pamäti, zvlášť keď zvažujú vhodnosť preloženia alebo povýšenia nejakého zamestnanca. Motivácia môže byť dobrá do

okamihu, kedy je zamestnanec preložený na prácu, ktorá podstatne prevyšuje jeho schopnosti, alebo ich naopak nevyužíva. Ak k tomu dôjde, zmení sa "dobrý zamestnanec" na "problémového zamestnanca", čo neprospeje ani firme, ani jemu samotnému. Skutočná a trvalá motivácia zamestnancov je proces, ktorému vedenie napomáha a vytvára mu priaznivé podmienky. Z uvedeného je vidieť, že ak sú schopnosti určitého človeka (inteligencia, tvorivé schopnosti, energickosť, vyzretosť) v primeranom súlade s požiadavkami vykonávanej práce, bude táto skutočnosť pôsobiť ako motivačný faktor.

3.6 UČ. 6 Návrh individuálnych vzdelávacích programov

Začínajúci učiteľ by mal na konci adaptačného vzdelávania pri preukazovaní úrovne pre špecifický cieľ - **Vedieť spolupracovať pri vypracovaní návrhu individuálnych vzdelávacích programov pre žiakov**, predložiť minimálne:

- vyplnenú tabuľku o "problematickom" žiakovi / triede
- prezentovať aspoň jedno zadanie učebnej činnosti (PL, formulácia úloh, spôsob zadania a vypracovania) pre konkrétneho žiaka na podporu jeho učenia sa v identifikovanej problematickej oblasti.

Komentár k zadaniu.

Poznať svoju triedu a jednotlivých žiakov, ktorých učím, je náročná úloha na čas a spôsobilosti učiteľa. Je to celé spektrum informácií a prejavov, ktoré učiteľovi môžu pomôcť voliť primerané a účelné výučbové postupy „šité na mieru“.

Zadanie.

Navrhните pre položky tabuľky v ľavom stĺpci spoľahlivý spôsob získania potrebných informácií a údajov.

Poznámka: pre začínajúceho učiteľa vytlačíme tabuľku bez vyplneného pravého stĺpca.

Toto je rozpis toho, čo potrebuje učiteľ vedieť a ako tieto informácie získa.

Položky – informácie	Spôsob, ako získať potrebnú informáciu:
Predchádzajúca učebná skúsenosť žiaka	<ul style="list-style-type: none"> • <i>rozhovor</i>
Silné a slabé stránky výkonu žiaka	<ul style="list-style-type: none"> • <i>analýza výstupov a výsledkov žiaka</i> • <i>pozorovanie</i>
Motivácia	<ul style="list-style-type: none"> • <i>dotazník</i> • <i>rozhovor</i> • <i>pozorovanie žiaka v triede</i>
Učebné štýly a preferencie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>rozhovor</i> • <i>dotazník</i> • <i>pozorovanie žiaka v triede</i> • <i>pedagogický záznam žiaka</i>
Špecifikovanie problematických oblastí učenia	<ul style="list-style-type: none"> • <i>pozorovanie žiaka v triede</i> • <i>portfólio výstupov žiaka</i>
Intervencie v problémových oblastiach	<ul style="list-style-type: none"> • <i>pedagogický záznam žiaka a klasifikačný záznam</i> • <i>vlastné návrhy</i>
Zhrnutie	<ul style="list-style-type: none"> • <i>všetky čiastkové informácie v kontexte</i>

Úspešný účastník adaptačného vzdelávania sa môže ďalej preukázať:

Voľne upravené podľa (Gavora 2010):

- informovanosťou o učebnom zázemí žiakov v triedach, kde učí (o predchádzajúcich vzdelávacích skúsenostiach a učebných štýloch)
- identifikáciou žiackych vedomostí, zručnosti a potrieb
- správnym používaním terminológie súvisiacej so špecifickými potrebami žiakov, individuálnym plánom a integráciou
- výberom vhodného materiálu alebo zdrojov na podporu individuálneho učenia sa žiakov
- poskytnutím zdôvodnenia použitia špecifickej učebnej činnosti so žiakmi.

Pri príprave podkladu pre kooperujúceho špecialistu alebo návrhu individuálneho plánu môže poslúžiť tzv. **Identifikačná tabuľka žiaka/triedy**.

Zadanie:

Realizujte pozorovanie u kolegov v jednej vybratej triede z tých, kde učíte. (po konzultácii s uvádzajúcim učiteľom) Dohodnite si pracovné stretnutie s kolegami vyučujúcimi vo vybratej triede a prediskutujte svoju skúsenosť s realizáciou výučby. Vypracujte identifikačnú tabuľku tejto triedy.

Poznámka. Obdobné zadanie je pre identifikačnú tabuľku žiaka.

Svoj návrh prezentujte kolegom.

Predchádzajúca skúsenosť / návyky:	
Motivácia:	
Učebné preferencie / štýly:	
Aktívne učenie sa – zručnosti. Pre túto oblasť zručností, identifikovať silné a slabé stránky. Odôvodniť svoje hodnotenie vyslovením prečo . <i>(Ako pomôcka je uvedený príklad)</i>	
Žiak / trieda	Silné a slabé stránky výkonu pri učebnej činnosti
<i>Príklad:</i> Čitateľská gramotnosť	<i>Žiaci majú problém s odborným textom.</i> Prečo: <i>Chýbajú im zručnosti tvorby vlastných poznámok z textu. V texte nevedeli identifikovať potrebné informácie. Celé časti textu aj neznáme odborné pojmy len odpísali ich vysvetlenie nehľadali.</i>
Prezentačné schopnosti	<i>Žiaci vedia prezentovať výstupy a aktívne počúvať prezentácie z práce skupín:</i> Prečo: <i>Pri príprave prezentácie skupinovej práce podľa zadania (zadanie bude súčasťou portfólia začínajúceho PZ) dodržali kritéria, rozsah aj formu. Pri prezentácii dodržali čas, použili aj názorné ukážky a nechali priestor na otázky.</i> <i>Žiaci - poslucháči, tvorili otázky k prezentovaným informáciám z práce iných skupín.</i> Atd'..

Špecifické problémy a návrhy na podporu pri ich odstraňovaní.**Učiteľ vie:**

- Pomenovať špecifický problém žiaka / triedy.
- Rozlišovať problém pri osvojovaní obsahu, získavaní zručností a problém v postoji, či motivácii žiakov.
- Aplikovať overenú prax, alebo navrhnúť vlastný spôsob riešenia
- Ilustrovať problém na situácii a opise návrhu spôsobu na zlepšenie s doloženými kópiami použitých materiálov a žiackych výstupov.

Špecifický problém žiaka / triedy vo väzbe na:
*(vedomosti, zručnosti, postoje)***Návrh na elimináciu problému:****Zhrnutie:**

Návrhy a odporúčania pre kolegov, ktorí učia v tejto triede/ tohto žiaka.

Prameň.: <http://oerl.sri.com/plans/plans.html>

ZÁVER

*„ Od začiatku záleží všetko,
Ku dobrému aj ku zlému, kam čo ísť začne,
tam ide: za hlavou telo , tam kde oje voz.“*

J.Á. Komenský, Informatórium školy materskej

Prvý rok v škole v úlohe učiaceho a nie učiaceho sa môže byť rozhodujúcim pre budúcu prax, sebahodnotenie a profesionalitu učiteľa. Uvádzajúci učiteľ má podiel na tom, či „našartuje“ u začínajúceho učiteľa proces profesionálneho rastu. Uvedené učebné činnosti, zadania majú v prezentovanej popr. modifikovanej podobe pomôcť navodiť atmosféru dôvery pre zdieľanie skúsenosti a kooperácie pri navrhovaní a overovaní účinných výučbových postupov. Materiál pokrýva len časť obsahu vzdelávania uvádzajúceho učiteľa a adaptačného vzdelávania zameranú na sebareflexiu a pozorovanie. Podcenenie adaptačného procesu môže mať za dôsledok „účelové zamestnanecké správanie sa učiteľa“ a neochotu spolupracovať.

Jedno je isté, nikdy nedostaneme **druhú príležitosť urobiť prvý dojem.**

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. Gavora, P., 2010. Akí sú moji žiaci? Pedagogická diagnostika žiaka. ARIMES Bartislava 2010, ISBN: 978-80-89132-91-1
2. Henning, K., Keller, G. 2000. Lehrer lösen Schulprobleme, AuerVerlag GmbH 2000, ISBN: 3-403-02140-8
3. Horská, V., 2009. Koučování v školní praxi, Grada Publishing, a.s, ISBN: 978-80-247-2450-8
4. Petlák, E 2006. Klíma školy a klíma triedy, IRIS 2006, ISBN:80-89018-97-1
5. Výbohová, D. 2010. Profesionálny rozvoj zamestnancov školy, článok v časti Adaptačné vzdelávanie., RABE, 2010.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

6. Černek, P. Národný koordinátor projektu – Kurikulárna transformácia.
Dostupné na: http://www2.statpedu.sk/buxus/generate_page.php_page_id=855.html
7. Kvietok, A. 2003. Pracovná motivácia
dostupné na: <http://www.cassovia.sk/korzar/archiv/clanok.php3?sub=15.8.2003/19177VI>
8. The OERL collection of evaluation plans ,
dostupné na <http://www.studentteaching.org/id19.html>
9. Guided Observation,
dostupné na: <http://oerl.sri.com/plans/plans.html>
10. University of Minnesota, Center for Teaching and Learning
dostupné na <http://www1.umn.edu/ohr/teachlearn/resources/peer/instruments/index.html>
11. Focus on the Learner
<http://www.ihmadridtraining.com/seminars/index.php>
12. <http://www.rozhlady.pedagog.sk>
13. <http://www.mpc-edu.sk/aktuality/vyklad-61a-novely-zakona-c-317-2009-z-z-o-pedagogickych-a-odbornych-zamestnancoch>
14. <http://www.skolskyportal.sk/clanky/3172009-z-z-zakon-z-24-juna-2009-o-pedagogickych-zamestnancoch-odbornych-zamestnancoch-o-zmen>

ZOZNAM PRÍLOH

Prečítajte si pedagogickú situáciu opísanú v texte a prediskutujte v skupine a vyberte, ktoré z navrhnutých riešení považujete za správne a užitočné.

Popríkladne na základe diskusie navrhните ďalšie.

10. Nové učivo ste vysvetlili, žiaci na konci hodiny nemali ani po výzve žiadne otázky. Na nasledujúcu hodinu pripravíte test. Viacerí sa ale prišli ospravedlniť, že nechápali a preto nie sú pripravení na hodinu.

- A. Mali šancu sa opýtať. Preto ich neospravedlníte musia písať test.
- B. Riešite pripravený test, ale ako učebnú úlohu.
- C. Vysvetlíte učivo ešte raz a test dáte na ďalšiu hodinu.
- D. Žiakom zapíšete poznámku a nemusia písať s ostatnými.
- E.

.....

Prerozprávajte si v skupine vašu skúsenosť (s adaptačným vzdelávaním). Stručne ju opíšte a navrhните 4 možnosti riešenia.

Prezentujte.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....